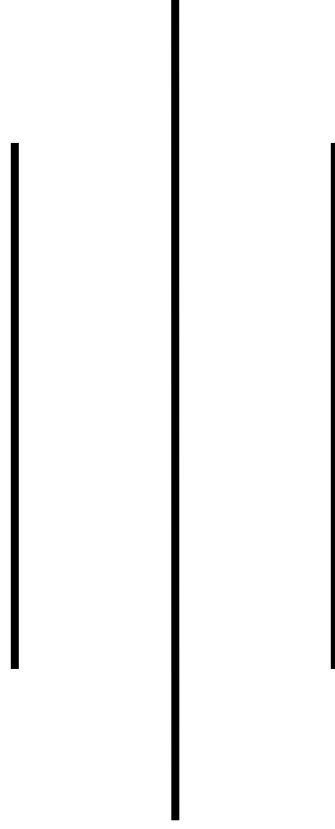

पटेरको सामान बनाउने उद्योग

आ. व. २०७३/०७४

विषय - सूची

१. परिचय
२. उत्पादन प्रक्रिया
३. वातावरणीय पक्ष
४. पटेरको सामान उद्योग सम्बन्धी केही Pictorial Views हरु
५. परियोजनाको झलक (स्किम)

पटेरको सामान

१. **परिचय :-** नेपालको तराई तथा भित्री मधेसको सिमसार तथा खोला बगर क्षेत्रमा पुर्व देखि पश्चिम सम्म पटेर (Typha Angustifolia) पाईन्छ । यो करिब तीन देखि दश फिट सम्म उचाई हुने सिधा हरियो रंडको वनस्पति हो । परम्परागत रूपमा यसबाट गुन्डी, ढाकि, चकटी आदि बनाई प्रयोग गरेको पाईन्छ । हालको दिनमा यसलाई विशेषत : उक्त बनाउन पारम्गत महिलाहरूले व्यवसायिक रूप पनि दिएको पाईन्छ । कम लगानी गरी सर्वसुलभ कच्चा पदार्थको प्रयोग गर्ने उद्योगको रूपमा यसलाई विकास गर्न सकिन्छ । Natural Fiber तथा Synthetic रंग प्रयोग नहुने भएकोले पर्यटकहरूमाभ पनि यसबाट बनेको गुन्डी (Mat), ढाकि (Basket), चकटी, चप्पल (Sandal), आदि लोकप्रिय छ र यसलाई सम्भावित निर्यात गर्न योग्य वस्तुको रूपमा विकास गर्न सकिन्छ । महिला सहकारी समूह आदि बनाई यस प्रकारको उद्योग संचालन गर्न सकिन्छ ।

२. **उत्पादन प्रकृया :-** पटेर करिब ३-१० फिट अग्लो विलकुल सिधा तर चेप्टो भाडीको रूपमा रहन्छ । यसको रंग फिका हरियो हुन्छ । सामान्यतया घरेलु औजारले यसलाई स-साना रेसामा परिणत गरी घरेलु सामानहरू तयार गरिन्छ । उदाहरण स्वरुप निम्न वस्तुहरूको उत्पादन प्रक्रिया यहाँ वर्णन गरिन्छ :-

क. **पटेरको गुन्डी :-** सर्वप्रथम एउटा पटेरको बोटललाई करिब २-४ वटा ठाडो टुकामा काटी रेशा (Fiber) तयार गरिन्छ । पटेरमा भएको पानीको मात्रा कम गर्न काट्नु अघि वा पछि घाममा २-३ दिन राम्ररी सुकाउनु पर्दछ । गुन्डीको लागि घरेलु तानको प्रयोग गरीन्छ । Natural Dye जस्तै अन्य वनस्पतिको बोक्रा, पात, फल आदि पकाएर प्राप्त हुने भोलले पटेर रंगाई आकर्षक रंगको गुन्डी बनाउन सकिन्छ । गुन्डीको छेउ (Side) बाक्लो कपडाले मोड्नाले टिकाउ साथै आकर्षक बनाउन सकिन्छ ।

ख. **पटेरको चप्पल :-** तानमा गुन्डी भैँ बुनेको टुंक्राबाट चप्पलको माथिको भाग र सोल रहने भागलाई काटी तयार गरिन्छ । सामान्यतया घर भित्रको प्रयोगको प्रयोजन भएको यस्तो चप्पलको Sole लाई सोल रहने भागमा Adhesive ले टाँसिन्छ र चप्पलको माथिको भाग Adhesive तथा सिलाई गरि टाँसिन्छ ।

ग. **पटेरको ढाकी :-** परम्परागत गहुँको छ्वालि, पराल आदि बाट भैँ पटेर बाट पनि ढाकी (Basket) बनाउन सकिन्छ । रंगले पटेरको रेशा भिजाई विभिन्न आकर्षक Design मा ढाकी बनाउन सकिन्छ ।

(३) वातावरणीय पक्ष

प्रदुषणको किसिम

प्रस्तुत उद्योगबाट खास गरी निम्नानुसारको खेर पदार्थको निस्काशन वा प्रदुषणबाट वातावरणमा असर पार्न सक्ने देखिन्छ ।

सि.नं.	प्रदुषणको किसिम	निस्कासन हुने बस्तुहरु
१	ठोस खेर पदार्थ	पटेरको रेशा, धागो, कपडा, काम नलाग्ने सोलका टुक्रा आदि ।
२	तरल खेर पदार्थ	उल्लेख्य केही नहुने ।
३	ध्वनी प्रदुषण	उल्लेख्य केही नहुने ।
४	वायु प्रदुषण	उल्लेख्य केही नहुने ।

रोकथामका उपायहरु

सि.नं.	प्रदुषणको किसिम	रोकथामका उपायहरु
१	ठोस खेर पदार्थ	सामान्यतया पटेरको रेशा, धागो, कपडा, सोलका टुक्रा आदि पुनः प्रयोग गर्न नमिल्ने भएकोले उचित विसर्जन गर्नु पर्दछ ।
२	तरल खेर पदार्थ	तरल पदार्थको प्रयोग ज्यादै न्यून हुन्छ । रंगहरु पोखिन नदिने र पोखिएमा उचित विसर्जन गर्ने ।
३	ध्वनी प्रदुषण	उल्लेख्य केही नहुने ।
४	वायु प्रदुषण	उल्लेख्य केही नहुने ।

सरसफाई

उद्योगबाट निस्कने, खेर जाने ठोस पदार्थ जस्तै पटेरको रेशा, धागो, कपडा, सोलका टुक्रा आदि पुनः प्रयोग गर्न नमिल्ने हुनाले उचित विसर्जन गर्नुपर्दछ ।

कामदारहरुको स्वास्थ्य र सुरक्षा

कामदारहरुको स्वास्थ्य सुरक्षाको लागी प्राथमिक उपचारको व्यवस्था गर्नु पर्छ । मास्क, पन्जा जस्ता स्वास्थ्य सुरक्षाका साधनहरु उपलब्ध गर्नु पर्छ । कामदारहरुको स्वास्थ्य उपचारको लागी वरोवर स्वास्थ्य परिक्षणको व्यवस्था गर्नु पर्छ ।

ट्रेनिङ्ग: कामदारहरुलाई आवश्यकता अनुसारको कामको तालिमको व्यवस्था गर्नु पर्छ ।

अग्नी तथा विद्युतिय आकस्मिक घटना:

अग्नी नियन्त्रण गर्न अग्नि निवारक सिलिण्डर कारखानामा राख्न प्राथमिकता दिनु पर्छ । विद्युतिय तार जडानमा विषेश होसियारी अपनाउनु पर्छ ।

४. पटेरको सामान उत्पादन सम्बन्धी केही Pictorial Views हरु

Saugat

Saugat

तस्वीर सौजन्य :- Saugatgriha.com, nrdcnepal.org.np

परियोजनाको भलक (स्किम)

१	परियोजनाको नाम	पटेरको सामान बनाउने उद्योग	
२	वार्षिक उत्पादन क्षमता	पटेरको गुन्दी ३००० थान, चप्पल ४००० थान र ढाकी ३००० थान ।	
३	कारखाना स्थापना हुने स्थान	शहरी क्षेत्रहरु र आसपासका यातायात, विद्युत, सुलभ क्षेत्र	
४	वार्षिक काम गर्ने समय	दैनिक ८ घण्टा, वार्षिक ३०० दिन	
५	कुल पूँजी लागनी		२,२८२,९३८।७८
	क) चालु पूँजी	३७४,६३८।७८	
	ख) स्थिर पूँजी	१,९०७,५००।००	
६	वित्तिय संस्थाबाट ऋण		९९२,८५५।५९
	क) दिर्घकालिन ऋण	७६३,०००।००	
	ख) अल्पकालिन ऋण	१४९,८५५।५९	
७	मुनाफाको प्रतिफल प्रतिशतमा		९३६
	क) कुल पूँजी लागनीमा	९३६	
८	पार विन्दु		
	क) प्रतिशतमा		९६
	ख) मूल्यमा		८९८,२९२।५८
९	मुनाफा		३,९९३,८०४।४५
	क) वार्षिक आमदानी	५,०००,०००।००	
	ख) वार्षिक खर्च	१,००६,१९५।५५	
१०	रोजगारी	जनामा	९

शहरी क्षेत्रहरू र आसपासका यातायात, विद्युत, सुलभ क्षेत्र

औद्योगिक स्कीम

स्थिर पूँजी विवरण	परिमाण	एकाई	दर	जम्मा	५५०,०००।००
१ जग्गा १।२ रोपनी	१।२	रोपनी	१००००००	५००.०००।००	
जग्गा विकास	१०	प्रतिशत		५०.०००।००	

२ निर्माण	परिमाण	एकाई	दर	जम्मा	१,२०७,५००।००
क) कारखाना (सेड) बर्फ	१०००	बर्ग फिट	५००	५००.०००।००	
ख) गोदाम घर	६००	बर्ग फिट	५००	३००.०००।००	
ग) कार्यालय घर	५००	बर्ग फिट	७००	३५०.०००।००	
घ) विद्युतिकरण तथा स्यनाटरी				५७.५००।००	

३ भेशिन औजार	परिमाण	एकाई	दर	जम्मा	५०,०००।००
क) तान	५	थान	२,०००।००	१०.०००।००	
ख) हाते औजार		लस		२०.०००।००	
ग) विविध				२०.०००।००	

४ फर्निचर तथा फिक्सचर अफिस इकुपमेन्ट	५०,०००।००
५ उद्योग लगानी हुनु पूर्व खर्च	२५,०००।००
६ तथा उद्योग संचालन हुन अघिको खर्च	२५,०००।००

७ कुल स्थिर पूँजी १९०७,५००।००

चालु पूँजी विवरण	परिमाण	एकाइ	जम्मा
क) कच्चा माल मौज्जात	३०	दिन	२५,०००।००
ख) प्रशोधनमा रहने	१०	दिन	५७,३१७।८३
ग) तैयारी माल मौज्जात	२१	दिन	१२०,३६७।४५
घ) उद्योगो विरक्ति दिन	३०	दिन	१७१,९५३।५०
चालु पूँजी लगानी			३७४,६३८।७८

क) कुल पूँजी लगानी	२,२८२,१३८।७८
ख) कुल स्थिर पूँजी लगानी	१,९०७,५००।००
ग) कुल चालु पूँजी लगानी	३७४,६३८।७८

वार्षिक उत्पादन खर्च
स्थिर खर्च

१ ह्रास कट्टी	परिमाण	एकाइ	दर	जम्मा
क) भवन	१,२०७,५००।००	प्रतिशत	५	६०,३७५।००
ख) मेशिन औजार	५०,०००।००	प्रतिशत	१०	५,०००।००
ग) फर्निचर फिक्चर	५०,०००।००	प्रतिशत	२०	१०,०००।००

२ विमा १ प्रतिशतले (स्थिर मुल्यमा जग्गाको मुल्य बाहेक) १३,५७५।००

३ ब्याज दिर्घकालिन ऋण	परिमाण ७६३,०००।००	एकाइ प्रतिशत	दर १०	जम्मा ७६,३००।००	७६,३००।००
-----------------------	-------------------	--------------	-------	-----------------	-----------

४ अप्रत्यक्ष कर्मचारी	परिमाण	एकाइ	दर	जम्मा
क) स्टोर किपर कम सेल्स म्यान	१	जना	१२०००	१४४,०००।००
ख) पाले पियन	१	जना	८०००	९६,०००।००

२

५ कार्यालय खर्च १९४,०००।००

क) मसलन्द छुपाई अफिस समान	५०,०००।००
ख) भत्ता परिवहन	३०,०००।००
ग) मर्मत संभार	२०,०००।००
घ) दस्तुर महशुल	१५,०००।००
ङ) भैपरी तथा अन्य	२५,०००।००
च) स्थिर विजुली खर्च २० केभीए	५४,०००।००

६ लेखा परिक्षण १०,०००।००

७ कुल स्थिर खर्च ६०९,२५०।००

चल खर्च विवरण

द	कच्चा माल	परिमाण	एकाई	दर	जम्मा	२५०,०००।००
क)	पटेर	५,०००	kg	५००	२५,०००।००	
ख)	सोल	४,९००	no.	५०।००	२०५,०००।००	
ग)	कपडा		L/S		९०.०००।००	
घ)	प्याकिड मेटेरियल		L/S		९०.०००।००	
९	प्रत्यक्ष कामदार	परिमाण	एकाई	दर	जम्मा	९९२,०००।००
क)	दक्ष कामदार	४	जना	९२,०००।००	५७६,०००।००	
ख)	अर्धदक्ष कामदार	२	जना	९०,०००।००	२४०,०००।००	
ग)	सहायक कामदार	९	जना	८,०००।००	९६,०००।००	

७

१० उत्पादन तथा अन्य खर्च

९९,९६०।००

क)	विद्युत महशूल	२०	केभिए	दा५	४८,९६०।००
ख)	लुब्रिकेन्ट डिजेल आदी				९५,०००।००
ग)	मर्मत सामार				२५,०००।००
घ)	जगेडा पार्ट पूजा आदी				५,०००।००
ड)	अन्य				६,०००।००

११ ब्याज अल्पकालिन ऋण

परिमाण	एकाई	दर	
१४९,८५५।५९	प्रतिशत	९०	१४,९८५।५५

१४,९८५।५५

१२ कुल चल खर्च

९,२७६,९४५।५५

१३ कुल वार्षिक उत्पादन खर्च

९,८८६,९९५।५५

	आम्दानी विक्री विवरण	परिमाण	एकाई	दर	जम्मा	५,०००,०००।००
क)	पटेर को गुन्डी	३०००	थान	९००	२७०००००	
ख)	पटेर को चप्पल	४०००	थान	३५०	१४०००००	
ग)	पटेरको ढाकी	३०००	थान	३००।००	९००,०००।००	

मूनाफा

वार्षिक बिक्रीबाट आम्दानी
वार्षिक उत्पादन खर्च

३,९९३,८०४।४५
५,०००,०००।००
९,८८६,९९५।५५

वित्तीय विश्लेषण भलक

पार विन्दु

पार विन्दु	प्रतिशतमा	१६
पार विन्दु मूल्यमा		८१८,२१२।५८
कच्चा पदार्थको मूल्य १० प्रतिशत बढेमा		
कच्चाभालको मूल्य		२७५,०००।००
कुल चल खर्च		१,३०१,९४५।५५
कुल स्थिर खर्च		६०९,२५०।००
विक्रीबाट आम्दानी		५,०००,०००।००
पार विन्दु	प्रतिशतमा	१६

पार विन्दु कच्चा पदार्थको मूल्य १० प्रतिशत घटेमा

कच्चाभालको मूल्य		२२५,०००।००
कुल चल खर्च		१,२५१,९४५।५५
कुल स्थिर खर्च		६०९,२५०।००
विक्रीबाट आम्दानी		५,०००,०००।००
पार विन्दु	प्रतिशतमा	१६

प्रतिफल विश्लेषण

लगानीको प्रतिफल	प्रतिशतमा	१३६
स्वलगानीको प्रतिफल	प्रतिशतमा	२२७

नगद प्रवाह विश्लेषण

वर्ष	वार्षिक उत्पादन क्षमता	विक्रीबाट आम्दानी रु मा
१ वर्ष	५०	२,५००,०००।००
२ वर्ष	६०	३,०००,०००।००
३ वर्ष	७०	३,५००,०००।००
४ वर्ष	८०	४,०००,०००।००
५ वर्ष	९०	४,५००,०००।००